

KASS JÁNOS

Attila József: „Gut war er, heiter...”

JÓZSEF ATTILA NÉMETÜL

Ezerkilencszázhatvanban még magyar útlevelemmel át lehetett menni Nyugat-Berlinbe, akár az U-Bahnon, akár gyalog is. Hatvanegy augusztusában azonban egyetlen éjszaka lezárták a határt, egy légy se ki, se be! Kelet-Berlin, akár egy magányos sziget, karkai körülmények között kezdte élni az életét.

A „FAL” megépítése, a zónák lezárása és kicsinosítása drótaskadályokkal, géppuskafészekkel, őrtornyokkal 1989-ig tartott. Honecker fő műve volt, és évtizedekig forró pontja az európai történelemnek.

A fal építése idején Lipcsében éltem és tanultam. Követni akartam azt az utat, amit annak idején Kner Imre bejárt az 1900-as évek elején. A magyar könyvművészet hagyományait kerestem Lipcsében és Weimarban. Frankfurt és a több nyugati nagyváros a fal után már nem jöhetett számításba, érthető okok miatt.

Az ötvenes évek rettenetes szegénysége, anyagiánya után a német tradíciókhoz kötődő magyar könyvművészet számára innen reméltem erőt az újrainduláshoz. A nagy híró lipcsei iskola, a Hochschule für Buchkunst fogadta be Kner Imrét is, és én is, mint minden valcoló diák, hajdani mesterlegény, be kellett, hogy bizonyítsam képességeimet a tanul-takat. József Attilát választottam mestermunkám tárgyaként. Hihetetlenül inspirált „Szü-letésnapomra” c. költeménye, hiszen akkor körülbelül annyi idős voltam, mint az említett verset író költő.

*Nun bin ich zweiunddreissig Jahr -
Und überrasch mich ganz und gar
Mit dem
Poem:*

*Harminckét éves lettem én –
meglepetés e költemény
csecse
becse:*

Külön tette készítetett a vers szegedi vonatkozása:

*Und wurd es nicht, denn in Szeged
Verwies mich von der Fakultat
Ein Mann.
Ders kann.*

*De nem lettem, mert Szegeden
eltanácsolt az egyetem
fura
ura.*

(Günther Deicke fordítása)

Az illusztrálendő verseket, s azok sorrendjét hosszú töprengés után választottam ki, Stephan Hermlin és Günther Deicke fordításai közül. A „Thomas Mann köszöntése” indította a kötetet, hallatlan aktualitása miatt. Ezt követték a következő versek: A tőkésék hasznáról, Éhség, Anyám, Születésnapomra, Állás nélkül élek, akár a madár (töredék), Március. Huszonöt példányban nyomtattam ki a könyvet, hét eredeti rézkarccal illusztrálva. A betűtípus Albert Kapr professzor Faust antikvája volt.

Bár ebben az időben csak a munkára összpontosítottam, megdöbbenve láttam, hogy egy egész ország menekül nyugatra, a kórházak orvosok nélkül maradtak, a mozdonyok mozdonyvezetők nélkül... Karinthy Ferenc „Epepe” c. műve adja a tökéletes leírását annak a szituációnak, ami akkor az NDK-ban uralkodott: káosz és bizonytalanság. A József Attila-kötet sorsa is megpecsételődött, mert terveztem, hogy magyar–német koprodukcióban megjelentetjük, bibliofil kiadásban. Ebből sajnos nem lett semmi.

Azóta is nosztalgiával gondolok arra a munkafolyamatra, amiben részem volt, mert soha olyan koncentráltan nem dolgoztam azóta sem, mint akkor. Nemcsak méltó akartam lenni a feladathoz, hanem hittem és reméltem, mint azóta annyiszor, hogy jó ügyet szolgálok, s ennek a könyvnek a remélt, nagy példányszámban tervezett megjelenése József Attilát eljuttatja a német versolvasókhoz.

